

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос Макъ



Голос
адыга

1923-рэ ильесым
гъэтхапэм
къышегъэжъагъэу къидэкъы

№ 130 (22100)

2020-рэ ильес

Гъубдж

БЭДЗЭОГЪУМ и 28-рэ

ОСЭ Гъэнэфагъэ ИИЭП

къыхэтутыгъэхэр ыкы
нэмикі къебархэр
тисайт ижъугъотштых

WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Мыекъуапэ игъунапкъэхэм заушъомбгъу

Республикэм икъэлэ шъхьаэс игенеральнэ планыкъэу
ағъенэфагъэмкіэ, Мэздахэ къыдыхэлъытэгъэ квадратнэ
километритфым клахъэрэр къэлэ административнэ
чыпіэм щыщ хъугъэ.

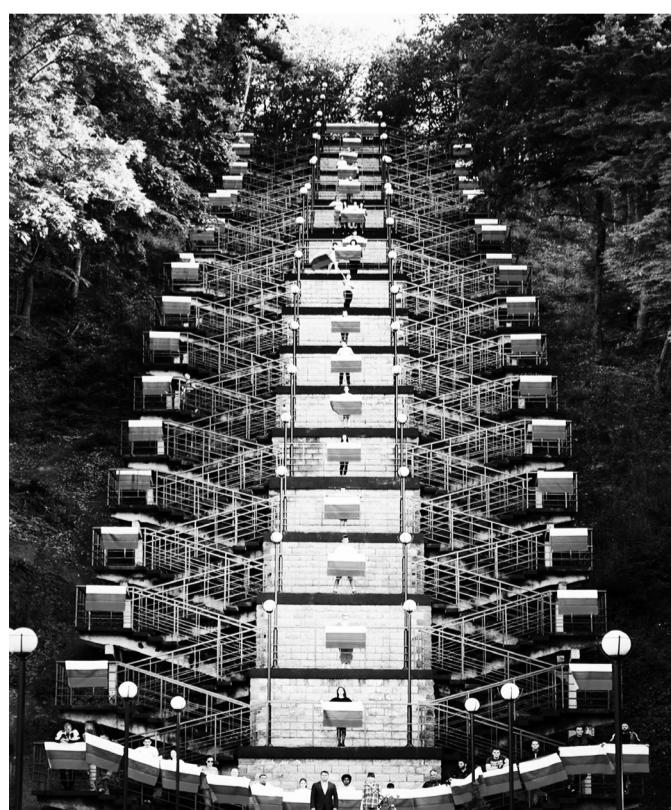


Ар тарих хъугъэ-шагъэу народнэ
депутатхэм я Совет хэтхэм альытэ.
Пәшорыгъэшъеу зыгъэспэфыпіэу чыпіэр
щытынэу ағъенафа. Архитектурэмкіэ
ыкы къэлгъэпсынымкіэ Мыекъуапэ
игъэорышапіэ ипащэу Игорь Чудесовым
къызыриуагъэмкіэ, зыгъэспэфыпіэ чыпіэм
тапекіэ изегъэшъомбгъункіэ аш
амалышу къытышт. Псэуальхэр щашын-
хэу ағъенафэрэп.

Игорь Чудесов — архитек-
турэмкіэ ыкы къэлгъэпсы-
нымкіэ Мыекъуапэ игъэло-
рышапіэ ипащ.

«Мэз-парк шъольырэу аш щытышт.
Урам ыкылхэр иләштых. Іошхъе зэхэт
ини аш хэт. Зыгъэспэфыпіэ, лъэс ыкы
кушхъэфчэй рыхуапіэхэри къыдыхэ-
лъытагъэхэу уделпъын пъэкъыщт».

Блэкъыгъе піәшіәтүм иятокицишыре
шыирэ ильесым бгэу Нэгъяежъ ичапэ
къэлдэсхэм зыгъэспэфыпіэу ағъафедэ-
щтагъэ. Джырекіэ аш дәжым спорт
зэнекъоххэр щызехашх, щерюопіэ
зэхэтыр щыт. Бгышхъем зыгъэспэфыпіэ
мын ил. Іофхъабзэу «Мые кэй» зы-
филорэри аш ичапэ дәж щагъэцакъ,
аш къыдыхэлъытагъэу зыгъэспэфыпіэ



мафэм мы проектым игъогу зэуахы,
къэлэ паркым щегъэжъагъэу Мэздахэ
зыгъэспэфыпіэ нэс ар ѩекто. Лъэс
зекло гъогум культурнэ-шэныгъэ къекло-
піэ программэ бай къыреубыты. Рес-
публикэм икъэлэ шъхьаэс, къэлэ пар-
кым, джащ фәдэу археологиэм ыкы
культурэм афэгъэхыгъэ саугъэтхэу а

чыпіэм итхэм ятарихъ
аш хххъэ. Мыекъуапэ
хагъэхъажыгъэ чыгу
лахъыр къалэм икъыблэ
лъэныкъоқэ гъэзагъ.
«Нэгъяежъ» зыфилорэ
бгым еклюрэ дәклюяпіэм
изэтегъэуцожын, изэт-
егъэпсыхъажын фэ-
гъэхыгъэ юфшіэнхэр
гъэцкігъях. Ычігъекъ
къыпіэулыгъиуахъи
лахъыр гъэдэхжыгъях. Цыф-
хэм якласе хъугъэу зы-
щаагъэпсыныу зы-
даклохэрэ чыпіехэм ар
ашыщ хъужыгъэ. Мыекъуапэ
ишагухэр, иоб-
щественнэ чыпіехэм
нахъ зэтегъэпсыхъажыгъэ
мэхъух. Ахэм афэдэу
республикэм икъэлэ
шъхьаэс къэзгъекіера-
кіэрэ чыпіэу иләхэм
мы Мыекъуапэ къыха-
гъэхъажыгъэ чыгу
лахъыр ашыщ хъунэу
зэлъашлэрэ суретышиш
Бырсыр Абдулахъи
ельйтэ.

Бырсыр Абдулахъи — АР-м
исурэтышхэм я Союз,
УФ-м исурэтышхэм ыкы
иархитекторхэм
я Союз ахэм.

«Мыекъуапэ идэхагъэ «нэр пәлехы»
зыфалорэм фәд. Кыблэ къал. Зыкы
тыгъэпс закл. Ичыюлси, идунэе гъэспы-
кли фәдэ къэмыхъугъэу къэлэ дахэу
зэтегъэпсыхъагъэ мэхъу. Мы Мэздахэ
къыпіэулыгъиуахъи цыфхэр бәшлагъэ
зыфаехэр а лъэныкъор гъэпсыфыпіэ
дэгъу дэдэ хъунэу. Мэздахэр загъэу-
цум, арэрэ ильесхэм цыфхэм лъэшэу
а лъэныкъомкіэ загъэзагъэу щытигъ
ыкы къагурулыгъиуахъи Мыекъуапэ а чыпіэр
зэрищыкігъээ дэдэр, къагурулыгъиуахъи
пэгъунэгъиуахъи зыфэдэ къэмыхъугъэ Мэз-
дахэ тет. Аш амалэу иләхэр гъэфедэ-
гъэнхэр, етланэ площадкэ дэгъухэр
фэшыгъэнхэр, цыфхэм зыщаагъэпсы-
фын, къләццыкъухэр зыщижэгъун аль-
кылхэр, джащ фәдэу бэу зэхэпфын
фэе чыпіэладжи ил. Ахэр зэкіэ дэгъоу
зэтээзэфагъэ зыхъукъэ, Мыекъуапэ лъэ-
шэу къыгъэбаинэу щыт. А чыпіэм
игъэпсын мэхъанэшо есэты сэ сшхъэ-
кіэ».

Урысые мэз хъызметэм дырјэ зэ-
зэгъыныгъэмкіэ, Мэздахэрэ заджэхэрэ
чыгу лахъыр къалэм хагъэхъажымэ,
ильесым къыклоці мы чыпіэм юфшіэн
щыклонэу щытэп. Нэужым, унашьюо
щыпіэм елъытыгъэу, зэрэзэтегъэпсыхъ-
гъэштымкіэ проектхэм ахэпплэштых.

БОРЭКЬО Фатим.

Къурмэнүүм ихэгъэунэфыкын зыфагъэхъазыры

Бэдээгүум и 22-м Зуль-Хаджэ мазэм иапэрэ мафэ къихьагь. Аш ёпхыгъэу Адыгейимрэ Пшызэ шъольыррэ ябыслымэнхэм я Диндэлэжъапэ зэрэтыриубытагъэмкэ, бэдээгүум и 31-м Къурмэнүүм хагъэунэфыкыщ.



Джаш фэдэу Диндэлэжъапэйгээцкэлээтийн комитет игъэкотыгээ зэхээсигээ къуаджэу Мэфэхъаблэ дэт мэштүүм щырилагь.

Бэрэскэшхо куп нэмазэу ашынхэрэй гъунаапкъэу афашыгъэхэм я тонэрэ чээзыур тырахыжыным аш ѿтогуущыагъэх.

Унэгъо клоцым Къурмэнапээр щыхагъэунэфыкыимэ нахьышлоу алтыгатг.

Ау мэштүхэм ачлахъэхэ зышлоигъохэр Роспотребнадзорын къыгъэнэфэгээ санитарнэ шапхъэхэр шоол имылэу агъэцэлэнхэ фэе:

- маскэхэр, йалъэхэр ежь къэкюштхэм зыдаагынхэр;
- метрэ 1,5-рэ язэпчайжагъэу ѿтогынр;
- пэтхуу-лутхум инэшанэ зиэхэр мэштүүм къемыкылэнхэр.

Зыныбжь ильэс 65-м къехъугъэхэр яунэхэм арысхэмэ нахь тэрээ. Мые��опэ гутчэ мэштүүм гъэцэлжэхъынхэр зэрэрашыллэхэрэй къыхээгъыкээ мэфекыр щыхагъэунэфыкыщтэл. Ар къызызэуухыжыщт мафэр нахь клаасуу къялошт.

ІэзэпІэ 23-рэ кІэу ашыщт

Лъэпкъ проектэу «Псауныгъ» зыфиорэм кыдыхэллытагъэу фельдшер-мамыку Іэзаплэхэр Адыгейим щашых.

Мые��опэ, Джэдже, Шэуджэн, Кошхэблэ, Тэхъутэмикъое, Теуцожь районхэм фельдшер-мамыку Іэзаплэхэр къаашашыщтын. Зэрагъэнафэрэмкэ, мыш фэдэ учреждение 23-рэ Адыгейим къызызэуухыщт.

Коронавирусны ыпкъ къыкыкылээ иофшэнхэр къаагъэуцугъягъэх, джы ахэр рагъэжъэжыгъэх. Непэрэ мафэм ехъулээ Іэзаплэхэм янахыбэм яфундамент къаалтыгъах.

Фельдшер-мамыку Іэзэплаклэхэр жыхэм ачылпэ къашых. Зэхъокыныгъэхэм яшуагъякээ къудажхэм ашыпсэурэ цыифхэм арагъэгъэтоирэ медицинэ Ыэпилэгъур нахь дэгүү хъущт, шэпхъэшүхэм адиштэшт.

(Тикорр.).



Хыкум приставхэм къаты

Чыфэр къыпщыныгъ

Джэдже районным ѿтогууру хуульфыгъэу кІэлэнлупкІэр игъом зымытырэм административнэ шийдэгээхэм ыуж чыфэу тельыр зэклэ къыпщыныгъыгъ.

Хыкумын унашьюу ышыгъэр зеримыгъэцаклээрэй къыхэгъыкээ хуульфыгъэм чыфэу зыуунгъэкагъэр сомэ мин 30-м нэсыгь.

Хабзэ зэрхэгъэу, мыш фэдэ ны-тихэм хыкум приставхэр aloklэх, адэгүүшлэх, язекуякээ зэрэмтэрэзээр, административнэ шийдэгээхэм уголовнэ иоф къыкілэльыкъон зэрилэхъыщтын агурагаало. Ау бэмэ аш фэдэ фыщытыкээ дэгүүр зэхашлэреп, явшэрилхэр агъэцэлэнхэм дэгүлэхэрэп.

Джэдже районным хыкум участкэу N 2-м изгъэшүүж хыкумышлэх хуульфыгъэм ыльзэнхъыкээ къызэуухыгъээ иофым хэллъягъ ыкы аш лажье илэх ыгъэунэфыгъ. Сыхат 60-м тельытэгъэ шоол зимили иофшэнхэр зегъэцаклэх нэүж кІэлэнлупкІэмкэ чыфэу тельыгъэр зэклэ аш къыпщыныгъыгъ.



Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу Адыгейимкэ и Гъэлорышлапэ ипресс-къулыкъу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ иунашь

Рэзэнгъэ тхылъ фэгъэшьошгъэним ѿтогъ

Адыгэ Республикэм ишыкілэгээ товархэм якъе ѿтогъ

шэнхэмрэ фэо-фашишхэмрэ ягъе цэлэнкэ къэралыгъо политикэм ипхырышын илах зэрхэшьохыэрэм, ильэсэбэ хуульгээ гуутыныгъэ фыриэу иоф зэришлэрэм афэш Тухтарова Валентинэ Николай ыпхъум — контракт системэм игъэзеконкэ Адыгэ Республикэм и Комитет иотдел ипащэ рэзэнгъэ тхылъ фэгъэшьошгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ Къумпыйл Мурат къ. Мые��опэ, бэдээгүум и 23-рэ, 2020-рэ ильэс N 153

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ иунашь

Рэзэнгъэ тхылъ фэгъэшьошгъэним ѿтогъ

Ныбжыкілэхэм ядзэ-патриотичесэ пүнүгъэ илахьшиш зэрэхишихыэрэм, ильэсэбэ хуульгээ иоф зэришлэрэм афэш Данилов Александр Анатолий ыкъом — Мые��опэ къэзэкъ обществэм иатаман рэзэнгъэ тхылъ фэгъэшьошгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ Къумпыйл Мурат къ. Мые��опэ, бэдээгүум и 22-рэ, 2020-рэ ильэс N 152

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ и Указ

Адыгэ Республикэм ишытхууцэу «Адыгэ Республикэм изаслуженэ юрист» зыфиорэр

В.Ю. Клименко фэгъэшьошгъэним ѿтогъ

Хабзэм игъэлтэнкэ ыкы цыифхэм ярхьатныгъэ икъэухумэнкэ гъэхъагъэхэр зэрихэм фэш ѿтогъуцэу «Адыгэ Республикэм изаслуженэ юрист» зыфиорэр Клименко Виктория Юрий ыпхъум — Адыгэ Республикэм хэгъэтуу клоц иофшэмкэ и Министерствэ исподственнэ гъэлорышлапэ исследователь шхьалэ фэгъэшьошгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ Къумпыйл Мурат къ. Мые��опэ, бэдээгүум и 24-рэ, 2020-рэ ильэс N 103

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 53-рэ зэхэсигэго 2020-рэ ильэсэйм бэдээгүум и 29-м зэуагъякэ, видеоконференцием иамалхэр агъэфедэхээз, үздигэ шыкъэм тетэу ар реклокъицт.

Иофыгохэу зытегуущыэштхэм мы къыкілэльыкъохэрэй ахагъэхъяа: Адыгэ Республикэм и Законхэу «Жыым икъэбзагъэ къэухумэгъэнимкэ правэм къыпкырыкырэ зэфыщтыкъэ зырызхэр тэрээз гъэфедэгъэнхэм ѿтогъулагъ», «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учрежденихэм яофишлэхэм ашыхэм социалын ыэпилэгъу зэрараташт иофхъабзэхэм яхыллагъ», «Псым, чыкъатхэм яхыллагъ зэфыщтыкъэхэр гъэтэрэзигъэнхэмкэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ икъулыкъухэм яполномочиехэр зэтэутыгъэнхэм ѿтогъулагъ» зыфиорэрэ зэхъокыныгъэхэр афшыгъэнхэмкэ законопроектхэм ятонэрэу ахэлгээгъэнэйр; «Адыгэ Республикэм граждан оборонэр зэрэшьизэхшагъэм ѿтогъулагъ», «Адыгэ Республикэм и Законхэу «Федеральнэ законэу «Къольхээ тын-ыхынны пэуцужыгъэним ѿтогъулагъ» зыфиорэрэ игъэцэлэнкэ иофыгохэу заулэхэм язэшшохын фэгъэхыгъ», «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо къулыкъу икласнэ чинхэр афэгъэшьошгъэнхэмкэ ыкы къафэгъэнэжыгъэнхэмкэ хабзэу ѿтогъулагъ», «Бюджетым епхыгъэ зэфыщтыкъэхэр Адыгэ Республикэм зэрэшьизэхшагъэм ѿтогъулагъ», «Муниципалын образованием ипащэ ихэдзынхэм яхыллагъ», «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм яхэдзын ѿтогъулагъ», «Хэбзэлаххэмкэ патент системэм ѿтогъулагъ», «Адыгэ Республикэм ичылпэ референдум ѿтогъулагъ», «Мэзым епхыгъэ иофыгохэу заулэхэм язэшшохын ѿтогъулагъ», «Адыгэ Республикэм ѿтогъулагъ эхнэфагъэхэм унэхэмрэ коммуналын фэо-фашишхэмрэ атефэрэ ахьщэм итынкэ компенсациехэр афшыгъэнхэм ѿтогъулагъ», «Адыгэ Республикэм гъэсэнгъээр зэрэшьизэхшагъэм ѿтогъулагъ», «Чынопс Іэзаплэхэм, псауныгъэм игъэлтэн епхыгъэ чылпэхэм, гъэпсэфылэхэм яхыллагъ», «Зыныбжь имыкъулагъэхэм яофишэмкэ ыкы ахэм яфитынгъэхэм якъеухумэнкэ комиссиихэм яхыллагъ» зыфиорэрэ зэхъокыныгъэхэр афшыгъэнхэр ыкы нэмыхкэхэр. Зэхэсигъор сыхатыр 10.00-мрагъэжьэшт.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожный

АВТОНОМИЕМ ЕКҮРЭ ГЬОГУР ПСЫНКЛАГЬЭП

Адыгэ Республика́м изичэзыу я 98-рэ ильэс хэтэгъэунэфыкы. Автономие тиэ зыхъугъэр 1922-рэ ильэсүм, бэдзэогъум и 27-р ары.

Непэ тихэгъэгу лъэпкъ-къералыгъо гъэпсыкілэ илэр зэхпыгъэр ильяси 100-м ехүукэ узэклэлбэжьмэ щыгэгъэ хууль-шлагъэхэр — 1917-рэ ильясым Урысъюм щыкъогъо революциехэр (Февральскэмрэ Октябрьскэмрэ) ары. Мыхэр зэрээтекъихэрэд къыхэгъэшцыгъэн фае: Февральскэ революциемрэ пачыхъэзу я II-рэ Николай ипрестол къызэригынагъэмрэ политикэ партиехэм ыкИи движениехэм (большевикхэри зэрахэтхэу) лъэшэу агъэшгэтуягъэхэмэ, Октябрьскэ революцием лъэпкъ зэфэшхъяфыбэ зыщипсэурэ империлем зэрэпсаоу ицыиф жуугъэхэр хэлэжьагъэх. Къыхэгъэшцыгъэн фае а лъэхъаным Урысъюм щызэхэшгэгъэгъэ политикэ партие пстэуми лъэпкъ Ioфыгъомкэ программэ гъэнэфагъэхэр зэрялахъэхэр. Ау Урысъюмкэ анахъ къекүнэу къычлэкыгъэр В. И. Лениныр зипэцгэгъэ большевистскэ партием ипрограмм ары. Партиер хабзэм къызыфаклоклэ, Урысъюм империлем щыпсэурэ лъэпкъ пстэуми ашхъэ къырыклощтыр ежь-ежырэу рагхуухан алъэкъаным, аужыпкъэм къэралыгъо хэушхъяфыкыгъэ зэхашэным, ифитынгъэ ялэ зэрхууцтымкэ гугъаплэ аритыщтыгъ.

Мы хъугъэ-шагъэхэм апэкэ
В. И. Лениним къыдигъэкыягъа
тхъильэу «Критические заметки
по национальному вопросу»
зыфиорэр. Ащ мырэущтэу къы-
щело: «Лъэпкъ пышлыныгъэр
дэгъэзыхъигъэнэмкэ мэхъанэ-
шхо ил автоном округхэм язэхэ-
шэн. мыинхэми. а зы лъэпкъым

щыщхэр зыхэхъяцтхэ аш фэдээ
округ зыкхэм къадэлэжъэн
алъэкыщт лъэпкым щыщхэу
хэгъэгум имызакъо, дунаим
иҷыылээ зэфэшъяфхэм ащи-
зэхэцгээ союз шъяфитхэм
ахэтхэр». Большевикхэм зэра-
льтытэштыгъэмкэ, аш фэдэ шои-
гъоныгъэу цыиф лъэпк зэфэ-
шъяфхэм ялэр афэгъэцкэл-
гъэнэр социалистическэ демо-
кратием къыпкырыкхэу шыт.

Октябрь революциер къе-
жъэнкіэ ильситү щыләу В. И.
Лениним мырзуштэу ытыхыгъагъ:
«Пышлыпіэм ит лъэпкъхэм
шъхъафитныгъэ яңымы тызыфы-
кіәдәурер хъызмәтир зэбгырыд-
гъэзынным е къэралыгъо жъгъе-
бэ щыләнным тыкіәхъопсыкіә
арәп, нәмыкі шылыпк тә тызы-
фаер — къэралыгъо инхэр щы-
ләнхэр, лъэпкъхэр нахъ зэпэ-
благъэ хъунхэр, аужыпкъэм
етланэ ахэр зэхэхъажынхэр
ары. Ау демократическэ, ин-
тернационалистическэ лъэпсэ
пүтэ ащ имыләу зыхеушхъа-
фыкігъэным ифитныгъэ лъэпкъ-
хэм ялэн ыльәккыщтәп».

Социалистическэ революцием лъяпкъхэм зэфэдэ фитыныгъэхэр къаритыгъэ къодыиеп. Къералыгъо, экономикэ, культурэ лъэныкъохэмки зэкэ лъяпкъхэр зэфэгъэдэгъэнхэм икурс ублагъэ хъувгъагъэ.

хыбу бағыз.

Темир Кавказым щыпсәухәрә лъепкъхэм яобщественнэ-политикә ықиһ якултурнэ щылаклә идеомократизациекіә мәхъянәшшо иларг «Совнаркомым иджәпсалъэу «Урысынәрә Къоқып-пәмрә ашыпсәухәрә ләжъәкло бысылымәнхәм афәккө» зыбылуо



1917-рэ ильэсүм шэклогъум и 20-м (тыгээгэзэм и 3-м) кын-дэктигъэм. Аш хэтгэгъэх мыш фэдэ гүшүйлэхэр: «Шъуилтэпк щыгакэ шъхъафитэу ыкли пэ- рьюхуунчъэу жуугъэпсы. Ашкэ фитынгъэ шүүи! Урысюем щыгсаурэ льэпк пстэуми афэ- дэу шьори шъуифитынгъэхэр революцием, аш икүүлыкхэм, рабочхэм, дзэктолхэм, мэкку- мещышхэм ялтыклохэм я Со- ветхэм кызызерауххумэхэрэ зэжкугъашэ».

Темир Кавказэу цыиф лъэпкыбыэ зыщыпсэурэмкээ зэкэлъэпкхэм политики шъхъафитнагъэ зэраратыгъэм мэхъанэшхо илагъ, джащ фэдэу ахэм якъэралыгъо гъэпсын илофыгъо изэшшохынки унашьо аштэгъагъ. 1918-рэ ильэсэм Пышээ шъольыр и Советхэм яя II-рэ зэфэсэү щылагъэм күшхъэчлэсхэм ялофхэмкээ комиссариат (Шэуджэн Мосэ ааш пащэ фэхъутгъагъ) зэрээзызехащгъагъэм кьеущыхынты лъандкъ илофыгъохэм-

кіэ большевикхэм япрограммзы щы!эныгъэм гъэцэктагъэ щы- хьоу зэрэригъэжьэгъагъэр.

РСФСР-м и Совнарком инаущьюо 1918-рэ ильэсэм бэдээгүм и 23-м кыыдэкыгъэм кызыэрэшийрэм тетэү лъэпкэ пстэуми ялтыклохэм Народнэ комиссариатын иколлегие со-вещательнэ голосым ифитыныгъэ кыацаратыгъагь, лъэпкэ зырызхэм ялофыгъохэмкэ — решающэ голосым ифитыныгъэ кыацатыгъагь. Зэнэкъокуу кызыэрэшдэгээрэ сыйд фэдэрэ яофыгъуу Народнэ комиссархэм я Совет кыхальхынам ифитыныгъэ ахэм ялагь. Ау Граждан заом Темир Кавказым лъэпкэ къэралтыгъо гъэпсынымкэ ялофыгъохэм язэшлөхын кызыэрэшийрэм

Адыгэхэр автономие шъхъаф шыгъэнхэм иофт, нэмикт лъепкъхэу Темыр Кавказым щыпсэухэрэм яльтыгъэмэ, къыхэ-лыхъало хъугъагъэ. Алофыр нахъ гъэпсынк!гэгъенм-кіэ ишуагъе къэкъуагъ Ш. У. Хъахъуратэр къушхъаечэсхэм ягъэцк!кэло комитет зэрэх-гъэхъэгъягъэм. Исенхъатк!э арфельдшерыгь, апэрэ урыс революцием (1905 — 1907 иль.) къышыублағъэу Пшызэ шъольтыр щыпсэурэ урысхэмрэ адыгэхэмрэ азыфагу революционнэ иофышхо Ѣзызрихъагь. 1921-рэ ильэсүм бэдзэогъум и 20-м къушхъаечэсхэм ягъэцк!кэло комитет (Горский исполкомым) итхъаматэу ар хадзыгъагь.

1921-рэ ильэсүм Йоныгийн и
13-м мы исполкомын унашьс
ышыгь Пшызэ шъольтырымэрэ
хы Шуцэ лушьомрэ ялэжжакло-
хэм яя III-рэ зэфэс зэхащэнэу.
Тыгъэгъазэм и 7 — 12-м ар-
реклокыгь. Зэфэсүм исполко-
мым пшъерыль фишыгь Пшызэ
шъольтырымрэ хы Шуцэ лушьом-
рэ ашыгсэухэрэ күшхъячэлс-
хэм автоном хэку ятыгъэным
фагъяхыгъа пъэль тхыдъка.

псынкіе шырапкъэу гупчэм зы-
фигъэзэнэу. А йофым изәшіохын
псынкіағай.

Адыгейим лъэпкъ-къэралыгъо гъэпсыныр щыкъоным ублэпіэ чэзыу фэхъуѓъэхэр Быслымэн секциер, Горскэ секциер ыкы къушхъэчІесхэм ягъэцкілкі комитет. Ильэситү фэдизирэ къуагъэ адигэхэм автономие ялэ хъунум фэгъэхынъэ бэнэныгъэр. 1922-рэ ильэсым бэдзэогъум и 27-м ВЦИК-м ышыгъэ унашьомкіэ автономиер щылэ хъуѓъэ. Гухэкі нахь мышэмии, зэкіл къуаджэхэр автоном хэкум хэхъаѓъэхэп. Автоном хэкум игупчи гъэнэфагъэ хъуѓаѓъэл: Йоффхэм ягъэзеклон фэгъэзэгъэ аппаратыр піэлтэе гъэнэфагъэкіэ (1936-рэ ильэсым мэлтильфэгъум и 10-м нэс) Краснодар зыдышылагъэр. Аужыпкъэм, Адыгэ автоном хэкум и Советхэм я I-рэ зэфэс ыужи, РСФСР-м исубъектыкіэ Йоффхэм ягъэзеклонкіэ къулыкъухэр щызэхашгъаѓъэхэми, Пышээ — Хы Шуціэ хэкум ыльзенъюкъо къинкырэ перьюхъуныгъэхэр щылагъэх автономиет игъэцкілкі къулыкъухэм шуагъэ къытэу Йо ашлэнымкіэ зэрар хъухэу. РСФСР-м и Наркомнац илоф аш къыхилхъян фаеу хъуѓаѓъэ. 1923-рэ ильэсым жъоныгъуаклэм и 11-м РКП(б)-м икомитет ибюро изэхэсигъо щылагъэм Наркомнацым иколлегие хэтхэм ашыщ къызщэгүшлээм Пышээ — Хы Шуціэ хэку Советым игъэцкілкі комитети, советскэ къулыкъу пстэуми игоу афильэгъуѓаѓъ Адыгэ автоном хэкоу губерние шъхъафым ифитынгъэхэр зилем зыпарэкли ялоф хэмьгүшлээнхэу, зэуулпэныгъэхэр къахамылхъанхэу, хэбзэнчагъэ ашызэрэмыхъанэу.



нистративнэ системэр зыщы-
птыгэвэл, льэпкэ политикэр
чыпэхэм льэшэу ашикьюшты-
гээ. Адыгейим фэгъэхыгъээ
кээплон хүмэ, алэрэ чэзыу
Москва, Наркомнацым, аш
ипредставительстве щылагь.
1937-рэ ильэсүм Йоныгъом
Краснодар краим Адыгейир хаг-
тэхээгъяа. Аш кызыщуубла-
гъэу Адыгейим игъэцкэлко ку-
лыку пстэуми мыльку ыкли
техникэ горэхэр ящыгъяа
зыхъукаа краим иструктурэхэм
яшэ хэлтын фэяа.

Я ХХ-рэ пэшэгъум ия 20-рэ
ильэсхэм адэжь Кавказым
щыпсэурэ льэпкэ пстэуми со-
циальнэ-экономикэ ыкли куль-
турнэ хэхъонигъэмкэ ялофхэм
яянет зэфедаг. Совет хабзэм
а зы уахтэм пломи хүнэн
зэкъем автономие квартиты-
гъяа. Ау адыгэхэр гүнэгъухэм
зы льэнкыу зэрдимыштэцтэ-
гъэр: япчагъяа мэклагъэх.
Кавказ заом ильэхъан, ячыгу
гупсэ адыгэхэр зырафыхэм,
льэпкын ызыпшан нылэп хэку-
жым кынэгъяа. Нахыбэм
Осмэн империер шхъэгъэзыв-
пэ афэхъуу, ащыщхэр малоа-
зийскэ квэралыгъохэмрэ Бал-
канхэмрэ квашыуцугъяа.

Ау льэпкын ыгу ыгъэкоды-
гэп. Ллэшэгъо икыгъэм ия
30-рэ ильэсхэм яублэгъум квэ-
ралыгъо-льэпкэ образование-
хэмкэ апереу Адыгейир ары
тхэкэ-еджэкэ мышлэнгъэр
зыгъэкодыгъэр. Тэмр Кавка-
зымкэ аперэхэм аящщуу мэ-
къу-мэшым иколлективизация
уухыгь. Хэгъэгу зэошом ильэ-
хъан Адыгейим щыщ нэбгыре
мин 80 фэдизмэ йашэр ашти я
Хэгъэгу кваухумагь. Цэл ля-
пэу «Советскэ Союзим и Лы-
хъуж» зыфиорэр Адыгейим
щыщ нэбгыре 52-мэ квагъа-
шьошагь.

Адыгейим илэжъаклохэр зы-
пареки гүнэгъухэм ауж кынэ-
щтыгъэхэп, хэкум иэкономикэрэ
икультурээрэ зыпкэ игъэуцожын-
гъэнхэмкэ ыкли хэхъонигъа-
кэхэр шыгъэнхэмкэ пшэры-
лышохэр ахэм зэшуахыщы-
гъэр. Джаш па 1957-рэ ильэ-
сүм Ленинным иорден, 1972-рэ
ильэсүм Зэкъошнгъэм иорден
Адыгейим кыфагъашьошагъэх.

Ау мыш дэжьым хэгъэунэ-
фыкыгъэн фае автономие имы-
къум льэпкэ культурэм ыкли
искусствэм, льэпкэ гъэсэнгъэм
ыкли льэпкыбзэм яхэхъонигъэ
зэрар зэрэрихыгъэр. Ведомстве
зэфэшхъафхэм ядэкъац, ежь
ибайнгъэхэр кызыгъифэ-
дэжъинхэм иамал зэримыэм
кважкээ Адыгейим лэнэнкыу
пстэумки хэхъонигъэу ышын
ылэжкыищтм лыкыгъахъэ-
щтыгъэр. Краснодар краим
а льэхъаным илэшгээ Г. С.
Золотухиним ишэ хэльэу 1968-
рэ ильэсүм хэку отдельненеу
«Сельхозтехникэр» краим емы-

пхыжыгъэнэу, занкэу Моск-
вакэ иофыгъохэр зэшуихынхэ
ыльэхъинеу ашыгъагь, ыпэктэ
ар Пшызэ шольпыр ирайон
цыклюхэм афагъадэштэгъ.
Адыгейим имэкью-мэш ыкли
кэххээрэ техникэр, пкыгъо
зэфэшхъафхэр фэдэ пчагъэ-
кэ нахыбэ хууцагъэх.

Хэгъэунэфыкыгъэн фае ти-
еджаплэхэр квэзыууххэрэр
Пшызэ квэралыгъо университе-
тэм, мединститутэм, политех-
ническэ ыкли мэкьюмэш инсти-
тутхэм ачхэхъанхэмкэ Краснодар
краим ипашхэм яшуагъэ
кызыэрэтагъэштэгъ.

Я 80-рэ ильэсхэм хэгъэгум
иполитическэ йашхъэтетхэу
М. С. Горбачевыр зипашхэм
бэдээр зэфыщыткэхэм зэр-
тэххээрэмкэ макъэ кызагъэ-
лум, Адыгейим квэралыгъо-прав-
вой статусуу илэм УФ-м
исубъектым нэсэу зыкье-
штэгъэним иофыгъо квэуц-
гъагь. Бэдээр зэфыщыткэхэм
кызыэралытэрэмкэ, кыдэзы-
гъэкырэр ары кыдигъэкырэм
ибысымеу щытын ыкли зэр-
фаеу ар зыгъэзеклон фаер.
Тарих мэхъанэ зилэ хууцэ-шла-
гъэр 1990-рэ ильэсүм чьэпы-
гъум и 5-м щылагь: народнэ
депутатхэм я Адыгэ хэку Совет
зимычэзыу сессиене илагъэм
Урысые Федерации хэхъэрэ
Адыгэ Республике щылагь зэр-
хууцэгъэр кыщауагь.

Непэ Адыгейир кызыфэкыгъэ
льэгаплэри, гъэхъяа-уу ышы-
гъэхэри шууагъэкэ зыфэлгэгъу-
гъэн фаер Октябрьскэ социа-
листическэ революциишор ары.
Революциен ыпэктэ, нэмыкы
льэпкхэу Урысыем ёыпсэухэ-
рэм афэдэу, адыгэхэмэ полити-
ческэ ыкли культурнэ фиты-
нгъэгэ ялагъэп, илъыкынхэм
нэсигъагьэх. Арыш, сид фэ-
дизүү тихэгъэгэй иблэкыгъэ
зэпрыгъэзагъэу квэзгэлгэгъо-
нэу пыльхэм ялоф кыкыщтэп.
Адгээвэл хэхъэрэ Адыгэ
Республикэ зашыжыгъэм ын-
тешэгъэ ильэс 30-м тэубытагъэ
хэлэхэу кыгъэлгэгъуагь Кавка-
зым ичыплэрийс анахыжхэм
зыкэ ащыщ адыгэ льэпкыр
ылъэ тэуцожынхэмкэ анахы
льэубэхуу тэрээзир 1990-рэ
ильэсүм чьэпыгъум и 5-м
зэршигъагьэр. Зэрэшшошы-
рэмкэ, Адыгейир квэралыгъо
гъэпсыкэ зилэ шольпыр зыхъу-
гъэм 100-рэ ильэс ихэгъэ-
нэфыкын Адыгейим имызакью,
Урысыемкэ мэфэл хууц. Непэ
Адыгейир Урысыем исоциаль-
нэ-политикэ шольпыр зыкэ изы-
лахъэу щыт, льэпкыбзэ зэхпхы-
гъэ адьри, зэкъеми зэдэтие
Хэгъэгушхор нахь зэтгээпсы-
хагъэ хууным фэлажээз, ыпэктэ
регъэхуу.

АЦУМЫЖЬ Казбек.
Тарих шэнгнгъэхэмкэ
доктор.

Тиобилярхэр

Композитор, кэлэгэгъэджэ дэгъу, льэпкэ музыкэм итакуу



Бэдзэогъум и 25-м 2020-рэ ильэсүм иильэс 80 мэфэл хигъэунэ-
фыкыгъ тичыплэгъу цэрылоу, Урысые Федерации, Адыгэ Республи-
ликэм культурамкэ язаслуженнэ тофышэу, композитор йэпласэу,
егэдэжэкэ шыагъоу, цыф үшэу Кыргыз Юрэ Мыхамодэ ыкъом.

Адыгэ Республиком и
льэпкэ тхыльеджаплэ мыш
фэдэ хууцэ-шыагъэхэм мэ-
хъанэ шафаши ыкли тоф-
тээбээ зэфэшхъафхэр
щызэхашэх — тхыль квэгэ-
льгэонхэр, зэлукэгъуагь.

Кыргыз Юрэ ыцэ кье-
по кьодыемэ, тиреспублике
щыпсэуххэрэм ащишыбхэм
псынкэу ашхъэ квапхъуатэ.
Адыгейим, Краснодар краим,
Кыблэ Федеральнэ шоль-
тырим ыкли йэлкыр квэрал-
хэм ащишпсэухэрэ адгэгэхэр
ащ итворчествэ дэгъоу фэ-
нэуасэх. Пстэуми якэсэ
композиторым имэкьямэхэр,
ипроизведенхиэх кьоджэ
клубхэм квашегъэжъагьэу,
Союзхэм я Унэ и Колоннэ
зап ыкли Москва и Крем-
левскэ Дворец нэсэжъэу
зэхэзыххэрэ зыгъэрэз-
квашырагъэштэгъэх. Мэхъан
зилэ творческэ мэфэкхэм
Кыргыр ахэмлажхэхуу квэ-
хэхъэрэп. Джаш фэдизэу ыузы-
гъэм уаса я, уахтэм дештэх.
Непэ тищыэнгъэ Ю. Кыргызм
итворчествэ хэмийтэу кызышыло-
гъэшыгъуай — иорэдхэм щыл-
энгъэ льэнэнкыуабэр, тишилакэ
куу кызыралыкы, ежь компо-
зиторми шхъэклифи лытэнгыгы
фуугъэшы. Кыргыз Юрэ льэпкэ
эстрадэм чыплэ дахэ щыри,
орэдэр эзрикласэр, ащ ыгу зэ-
рэфакторэр, музыкэм ишыэнгъэ-
гъэ ехьгээ кьодыер армын-
рэу, ар ижыкъэшэ гуалэу зэ-
рэштэри гуашэрэп. Чэчи ма-
фи орэдэр игъус, кыгот Кы-
ргызм — ар ишыэнгъэ.

Музыкэмкэ хэль сэнауц-
хъэр пасэу кыэнэфэгъагь. Ком-
позиторэу Кыргыз Юрэ орэд
500-м нахыбэ ыузыгъ: патри-
отическэхэр, лирическэхэр,
мэфэл нэшанэр зилэхэр, кээ-
лон хүмэ, зэлкэ щылэнгъэм
бэгъухэр кызызэлтызыбути-
хэрэ. А орэдхэм гур агъэшу,
цыфыгъэм, шыпкыагъэм уфа-
плу, дээм укэращи.

Композиторым ирическэ
орэдхэм шэбагъэр, гуфэбагъэр
ахэль. Кэлэцкыу музыкэри
ыузынхэр кыдэхъуу. Кыргызм
иорэдхэм абзэ хэтки гурило-
гъошу, цыфыгъэ шапхъэм диш-
тэхэу гуашклох. Ахэр кызы-
рилох, ау квэбэгъэ-зэфагъэр
ахэль, льэпкэ орэдхэр гум
кыагъекэу.

Сыда адэ орэдхэр ащ фэдэу
гум нэсхэу ытхынхэр компози-
торым кызыхэкырэр пломэ,
джэуалыри зэу кыэуу: Юрэ
адыгэ льэпкхэу кызыхэкыгъэм
пэблагъ, ишыэнгъэ зыфэдэр
ешэ, ильэпкэ фэусэнхэр кын-
дэхъу.



Композиторэу Кыргыз Юрэ
иорэдхэр тхыль шхъафхэу,
нэмыкы сборникхэм адэтхэу
зыбгы-зыпш фэдизэу кыдэ-
кыгъэх. «Ситхарько фыжь»,
«Орэдэр о зигъэгъус», «Ныбдэ-
гэгъум фэгъэхыгъэ гүшүү», «Си-
орэдхэр шыщ пай», мыхэм
анамыкхэри.

Композиторым иорэдхэр эст-
радэм илэпласэхэм ыкли кол-
лектив зэфэшхъафхэм кылох.

Кыргызм итворчествэ ылэ-
мэ-
псымэ музыкэм кье-
гээбай, театрэ квэгэлгэгъонхэм апай
музыкэр ехы. Гүшүэл па:
Адыгэ льэпкэ драмтеатрэм
щагъэуцгээ пьесэхэу Н. Кыу-
кьом, Е. Мамым, И. Нэгъоим
атхыгъэхэм орэдхшор афыхэ-
зыхыгъэ Юр. Композиторым
имэфэл ин ипэгъокиу тхы-
лъыкэ «Не только песня» ылоу
кыдэкынхэм фильтэхъазырьг.
Аш музыкэм икласикескэ
жанрэхэр кыыштыгъэх: сона-
тэхэр, концертхэр, фантази-
хэр. Ильэс 80-рэ зээгъэунэфы-
кырэ Кыргыз Юрэ ыкыуачэ из,
чан ыкли чэф.

Композиторым ипроизведен-
ниихэм афэгъэхыгъэу кээплон
хүмэ, якъэхуу, япшиналы,
кыауатэрэмкэ зэфэшхъафхы:
«Къеблагь!», «Бжыххэ шууль-
гээ», «Тыдэ шуухууяа, сикыу-
аджхэр», «Сятэжк икыуак!»,
нэмийхэри.

Дунаим щыхуурэ-щышилэх
зэкэ цыфым ишыэнгъэ кын-
пкырэхы ыкли фэкложых.
Арыш, композитор Кыргызм
иорэдхэрэ зэгопчынхэу
щытхэп. Иапэрэ произведен-
ниихэм квашегъэхъагьэу орэ-
дым ыгу факлоу, гыгу тэрээ аш
зэрэфыихырэ квашыгъуагь.

Адигэ юцэ кье-
пэххэм ащиш. Анахэу мы
орэдым тамэ езытыгъэр УФ-м
ыкли АР-м янароднэ артист-
кэу Нэххэ Тэмэр, ары апэдэ-
дэ квэзийуагьэри. Аш дэжым
жыры орэдьо цэрыло дэдэу
дэжыри щымытыгъэми, ыгу фы-
лоу кызыэрэлэхэмкэ цыфхэм
зыкъаригъэштэгъэ. Мэхэ гохь
льэш юцэ юцэ, пынга жынчым
фэдэу, зэхэзыххэрэ зыдир-
шажхэу, гум хэтэйхэу, орэдым
ошьогум, пшэххэм уахищэу,
бгээр ыгъэуалъэу кыыноыр
фызашокыгъэ Тэмэрэ, ыгукэ
ыштэу, игуалэу кьеоти, кын-
дэхъу.

Орэдым ыцэ, тхарько фыжь
бзыум игъэпсыкэ-шыкы, адигэ-
хэмкэ, гульчайм лылэсэри
шэбэгъэ-кэбзагъэрэ, шэн-
шуагъэрэ зыхэлтих. Бэртарым
иусэ идэхагъэ зеджэм, Кыргыз
Юрэ ышхъэ, ыгу бэ щызэблэ-
кыгъэрэ, узэкъотынх, узэфэ-
сакынх ямхъанэ кынлэ-
гээсэу орэдьр тхыгъэ.

Бзыум фэдэу цыфыр мы
чын щэпсэу — псынкэу, гум
зипхуутатэу, ицхыэ зытэл-
хъэу, тамэ кыгуакыэ, гушуа-
гъом зыригъэшшоху.

Цыфхэм якэсэ композитор-
эрэ Кыргыз Юрэ итворчествэ,
ицхыэнгъэ яхылалагъэу бэ
кээплон плээкыщтыр, тхыль-
хэм, гээзет тхыгъэхэм ыкли
иорэдхэрэхэм бэ кыауатэр-
эр. Нотнэ-музыкэ литерату-
рэмкэ Льэпкэ тхыльеджаплэ
иотдел Кыргызм итворчествэ
пэблагъэ зызышынхэу зышои-
хохэм квашжэх.

ШХЭЛЭХЬО Свет.
**АР-м и Льэпкэ тхыльеджа-
пэл иофиши.**



Іоныгъу—2020-рэ



Бжыхъасэхэм яIухыжын аухыгъ

Адыгейим ичыгулэжхэм бжыхъесэ лэжыгъе гектар 106825-у апхыгъагъэм иложын аухыгъ.

АР-м мэкъу-мэшымкэ и Министерстве тыгъуасэ пчэдъжыхм къызэритгъэмкэ, гектар 548-рэ нылэп къафэнэгъагъэр, мы мафэм ар алохъыгъ. Бжыхъесэ хэу гектар 14213-рэ хальхъэгъагъ, гуртымкэ льытаагъеу центнер 46,7-рэ къирахыгъ, тонн 66403-рэ къаугъоижыгъ. Рапсыр гектар 10178-рэ хъущтыгъ. Ащ изы гектар, гуртымкэ льытаагъеу, центнер 25,4-рэ къытыгъ, тонн 25832-рэ къаугъоижыгъ.

Лэжыгъе анах шъхваам, коцым, гектар 92154-рэ рагъеубытгъагъ. Гуртымкэ льытаагъеу, зы гектарым центнер 52,3-рэ къирахыгъ, тонн

мин 500-м ехуу къаугъоижыгъ. Коцым къирахыгъэмкэ, ар гуртымкэ льытаагъеу центнер 56,1-рэ къирахыгъ, аугъоижыгъэр тонн мини 133-м ехуу. Хъэм, рапсым къатыгъэмкэ мыхэр мэкэдэд ауж зэритхэр.

Джащ фэдэу лэжыгъэм иложын алзу зыухыгъехэм ашышых ыкли, гуртымкэ льытаагъеу, центнер 51 — 52-м къышмыкэу къирахыгъыгъ Кошхэблэ, Красногвардейскэ ыкли Мыекъопэ районхэм ячыгулэжхэм.

Бжыхъасэхэм адаклоу гъатхэм хальхъэгъэ лэжыгъэхэм ашышхэм яложын езгэжьагъэхэри ахэтых. Гушылэм пае, Кошхэблэ районым гъэтхэсэ хэе гектар 351-рэ щырапхыгъагъ.

Хъущтыгъ. Зы гектарым, гуртымкэ льытаагъеу, центнер 56,1-рэ къирахыгъ, аугъоижыгъэр тонн мини 133-м ехуу. Хъэм, рапсым къатыгъэмкэ мыхэр мэкэдэд ауж зэритхэр.

Джащ фэдэу лэжыгъэм иложын алзу зыухыгъехэм ашышых ыкли, гуртымкэ льытаагъеу, центнер 51 — 52-м къышмыкэу къирахыгъыгъ Кошхэблэ, Красногвардейскэ ыкли Мыекъопэ районхэм ячыгулэжхэм.



Ар Iухыжыгъах, гуртымкэ льытаагъеу, центнер 45-рэ къирахыгъ. Гъэтхэсэ зэнтхъеу гектар 522-рэ ялагъ, джэн льэпкэхэр 45-рэ хъущтыгъэх. Ахэри Iухыжыгъахэх.

Шэуджэн ыкли Мыекъопэ районхэмрэ Мыекъупэрэ ячыгулэжхэм гъэтхэсэ зэнтхъыр алохъыгъах.

ХҮҮТ Нэфсэт.

2020-рэ ильэсэм мэкъуогъум и 1-м къышуялаагъэу шытхъэIум и 31-м нэс лэжыгъэм иIухыжын Адыгейим Ѣкло. Чыгулэжхэм къызэралорэмкэ, лэжыгъэ дэгъу къэтхыжыишт, ау машIом ар Ѣшуухыумэгъенир нэбгырэ пэлчч ишишериль льанIэу Ѣыт. Амал зэриIэкIэ зэкIеми машIом тыфэжьуягъесакъ.

Лэжыгъе къызщаагъэкыгъе чыпIэм къыпэблэгъе псыуцупIэхэм пцэжье шуущамыш ыкли гъэпсэфыпIэкэ ахэр къыхэшьумыхих. Тутын мигъеклюсагъэм, уц гүгъе ныкъостихэм мешюшко къакIэнэн ыльэкIышт. Тызэгъусэу сакынгъе къызхэдгъафэм, лэжыгъэри ухумагъе хъущт.

Сыда нахыбэрэмкэ машIом зыкъиштэнэвр къызхэкырэвр? Тракторхэм, комбайнхэм, автомобилхэм агээфедэгъэ газым къыхэкIырэ мешуучэр, ахэм ятрубхэм къатетэкьюрэ уарзэр, комбайнхэм хэль пкъыгъохэу зэшхъохэрэ зыпIыххэкIэ, лэжыгъэри зэрэуахыжырэ техникэм иэлектропроводка зызэшыкъокIэ. Джащ пае губгъом иханхэм ыпекIэ техникэр зэкIэ аупльэкIун фае.

Мэкъу-мэшым епхыгъеу юф зышIэхэрэм шIэнэгъе гъенэфагъе ялан фае машIом зыкъемыгъэштэгъэнимкэ, аш игъекIосэнки.

Мэххэм, автомобиль ыкли мешюшко гъогхэм, цыф псэупIэхэм къапэблагъеу лэжыгъэр къеклы хъумэ, метри 4 ишьомбгуягъеу лэжэкIупIэр къажухъэгъэн фае. МашIом зыкъиштэмэ, макъе зэрагъэшт техникэм изытет игъом аупльэкIугъеу Ѣытын фае.

Тызэгъусэу лэжыгъэр машIом Ѣытэжъуягъеухум!

МЧС-м къеты

Сакъыныгъэ къызхэжъугъаф

Гъэмафэм гуаххомрэ гушIагъомрэ анэмикIеу, гукъауи, тхамыкIагъуи къыздихын ыльэкIышт. МэшIогъэкIасэхэмкэ ар льэхъэнэ гумэкIыгъо Ѣыт. Уц гъугъэхэм, пыдзафэхэм, хэкIхэм гъэмафэрэ машIом къакIэнэним ишынаагъ Ѣыл.

МашIом зыкъиштэн зильэкIышт льэхъяным къэлэдэсхэм, предприятиехэм япашэхэм сакъынгъэ къызыхагъэфэн, ящагухэр агъэкъэбзэн фае. Унэхэмрэ псэуальхэхэмрэ метрэ 50-кэ апэлудзыгъеу чыпIэ гъэнэфагъэхэр ары хэкIхэр зыщижкугъэстмэ хъущтыр. Электроприборхэр хэгъэнагъэхэу зи алъымыпIэу къешумыгъанэх, къэлэцыкIуухэр анэмисынэу сырнычэр льагэу жыгъэтэлтих. Шуущамы, шууигупсэхэри къашуухумэх. МэшIогъэкIосэ къулыкъум джыри зэ шуу къегъэкIышы машIом зыкъимыштэним пае дэх имыIэу шапхъэхэр къизэрэдшүүльтих фае.

ЗыгорэкIэ машIом зыкъиштагъеу зышIуягъеу 01-мкэ 010-мкэ мэшIогъэкIосэ къулыкъум



ПсынкIеу шуутеу, машIом игъекIосэжынкIе ишыкIэгъэ амалхэр зешуухъях.

**МэшIогъэкIосэ къулыкъум
Мыекъупэрэ Мыекъопэ районхэмрэкI якъэралыгъо инспекторэу
Р.А. КУШУ**



Кадастрэ уасэр зэжъуягъаф

Амыгъэкощыре мылькум икастрае уасэ зэжъуягъашIэнэу шууфае хъумэ, электрон сервисхэр къызфэжъугъэфедэхээзэ онлайн шыкIэм тетэу ар зешшошувын шуульэкIышт. Ащ нэмыкIеу амыгъэкощыре мылькумкэ Къэралыгъо реестрэ зыкIым (ЕГРН) итим къыхатхыкIынным пае лъэу тхыль алекIэжъуягъэм хъущт. 2020-рэ ильэсэм иапэрэ мэзитфым аш фэдэ къыхэтхыкIыгъе мини 3,3-рэ фэдиз республикэм Ѣыпсэухэрэм алекIэжъагъагъ. Ахэм япроцент 60 фэдизмэ электрон документыр нахь къыхахыгъ.

Мыш дэжым къыхэгъэшыгъэн фае Кадастрэ палатэм амыгъэкощыре мылькум икастрае уасэ зэримыгъэнафрэр. Ведомствэм амыгъэкощыре мылькум икастрае уасэ епхыгъе къэбарыр Къэралыгъо реестрэ зыкIым регъахъэ.

Кадастрэ уасэм фэгъэхыгъе къэбарыр къызэкIэгъэхъэнимкэ амал заулэ Ѣыл. Апэрэмкэ, шууишикIэгъе псэуальэр «Публичнэ кадастрэ картэкIэ» заджэхэрэм къижъугъотэн шуульэкIышт кадастрэ номерымрэ е адресымрэ атгээпсихаагъэу. Шуузыфэе псэуальэр чыпIэ ыубытырэр, кадастрэ уасэу илэр, Ѣынгъэфедэн ыкли зэрэбгэфедэн пльэкIыштэр аш ижүүтэшт.

Ятлонэрэмкэ, «Справочная информация в режиме online» зыфиорэ сервиси къызфэжъугъэфедэн шуульэкIышт. Псэуальэр икастрае номер аш лекIэжъугъахъэм икүшт.

Ящэнэрэмкэ, мылькум зиунахэм кадастрэ уасэр псынкIеу зэрэгшэшэн алъекIышт Росреестрэм исайткIэ.

Официальне документэу кадастрэ уасэр къэзгэшьипкъэжырэр шууишикIагъе хъумэ, ЕГРН-м къыхэтхыкIыгъе къызэкIэжъугъэхъан фае хъущт. Банкын чыфэкIотенгъыгъе е субсидие горэм шуукIэлъеун хъумэ, ар жыгъэфедэн шуульэкIышт.

А пстэуми анэмикIеу Кадастрэ палатэр цыфхэр зыышпсэухэрэ чыпIэхэм анэсзыэ яфэло-фашихэр афижэцкIэнхэм тегъэпсихаагъеу Ѣыт.

Унэгъо пытэр — къэралыгъом ылъапс

Ильэс 65-рэ къизэдэбгъэшIэныр — насылыгъ

«Бэ зыгъэшIагъэ нахьи, бэ зыльэгъуѓ», — ало адыгэхэм. Шэуджэн районим ит къуаджэу Пщичэу щыш (джыдэдэм Гавердовскэм щэпсэух) ХъакIецикъу зэшхъэгъусэхэу Джамботрэ Нурэрэ би къагъэшIагъ, би альэгъуѓ. Къинир ыкIи тхъагъор зэдагошхээз ильэс 65-м къикIоцI щиэнныгъэ гъогум ахэр къизэдьрыкIуагъэх.

УзэкIыгъо ар къыбдэхъуныр насылыгъешхо ыкIи IофшIеэшхо щыт.

Нахьижхэм шхъэкIафэрэ лъытэнэгъэрэ зыщафашыре, зэгурыоныгъэ зэрыль, тишэнхэбзэ дахэхэр къакIехъухъэхэрэм лъягъекIотэним зыщидэлжъэрэ унагъохэр Адыгеим зэрэштиIэхэм урмыгушон пльэкирэп. Сыд фэдерэ лъэхъани унагъом имэхъанэ зэхъокIирэп. Ильэшишэе пчагъэм пльэуж зэфэшхъафхэр зэрипхыхэзэ, сыд фэдерэ лъяныкъомки обществэмре къэралыгъомэр яптаапIеу унагъор щыт.

Джаш фэд ХъакIецикъуухэри. ЗэрэфэлъекIеу гъогу занкIем рикуягъэх. Унагъор зэрбаир ахъщэп, дышшэп, аш щаплурэ цыфхэр арэу сидигъуи ало. Зэшхъэгъусэхэм Тхъэм къарипэси, нэбгыри 5-у зэдапуѓэм шукIе ягугу арагъэшын альэкыг.

Ежь Джамбот ильэс 85-рэ ынабжь нахь мышшэми, аш

фэдиз елтыштэл, дэгъоу къызэтенагъ. Иакъыл губзыгъеу, игушыIе чанэу, сэмэркIеур къебекIеу, ышюкIи, итепльэки зэкIужъеу щыт. Непэ реным удэгүштэгъэми, къыпфиотэн къэбар гъашIэгъонибэ ешэ. Икласэу усэхэр етхых. Ятэу Шьалихъе заом хэклиади, 1949-рэ ильэсим яни идунаи ыхъожьи, Джамбот пасэу ибэу къенагъ. Ильэси 10 классыр къуухи, еджэним пидэжжынэу мышху унагъо ышшэн фае хъугъэ. Унагъом ятлонэрэ пкъэоу бзылфыгъэр кIэт. Нурэ ильэс 18-м итыгъ лаакъом къызиххэ. ИныбжыкIеу зэрэдхагъэр къыхэшшэу джыри ынэгу нурэр къыкIехы, бзылфыгъе ишшэе зэкIужъ. Ар къуаджэу Еджэркъуае щыш, Абасэмэ япху.

Пстэури къызыщежъагъэр дэгъоу Джамбот щыхпцизээ ыгу къекIижьбы:

— Синьбджэгъу нэбгыри 7 сиғусэу пхъе Ѣэрхъхэр зыкIеят

шыкум тисэу Еджэркъуае тыкIуи къэтхъигъагъ. ГъашIэгъон къытщышы пэтыгъ. Псэогуу сферхунену къыхэсхыгъэм ыш

Tlyapsэ дэсэу щытти, аш ыдэжь

къетынену клогъагъэ. Ар тэ тшэгъахэп. Тинасылти къэтхъынену

тызщыкIогъэ мафэм ипчэдйижь

ар къекIожьыгъ. Армэ аш фэдиз гъогу хылъэр хъаулыеу

ткүгъэу хъущтыгъ.

Джамбот игушыIэхэм Нурэ къалегъэхъожьбы:

— Къыздэгүштэгъагъеу, палъе тиIеу щытыгъэп. Ау сянэш Дзэукъожхэр Пщичэу дэсхэти ядэжь сыкIеуагъеу сынчилтэгъу. Джары зэкIе зэрхүгъээр.

Зэшхъэгъусэ зэфэхъугъакIэхэм ап ящиэнныгъэ гъогу мыжъокIе шъабэки убагъеу,

къэгъагъэхэр тельхэу щытыгъэп.

Зэо ужым я 50-рэ ильэсхэр

хэтки къинигъэ. Перьюхъубэ

зэпаачызэ къырыкIуагъэх.

Аш пае къэмнену набгыритум азы-

фагу иль лытэнэгъэр, шульэ-

гуныгъэр ыкIи шылыкъенэгъэр

чанагъэхэп. Щиэнныгъэр шу

зэрэлэгъурэр къахэшшэу, зы

къин альэгъуѓи иоу умшшэу,

джы яжъишхъе дахэу пэгъо-

кIых.

— Узы нэбгырэкIе лъэпсэ

пытэ зилэ унагъо пфэгъэпсы-

щтэп, — къелувэ Нурэ. — Нэ-

бгыритуми пIэ зэкIедзагъеу,

уздэгүжъеу, зым Iэпэзырэр

адрэм къыштэжьымэ ары ишну-

гъе къызыкIоштыр. Бзылфы-

гъэр хуульфыгъэм фэдэп,

нахьыбер дигъэзын, ыгъэгъун

фае. Тэ тызэдэлэжъагъ, тызэдэ-

пүагъ. Сыкызырхъэгъе унагъом

пши гуаши симыIэхэу,

сабий 5-ри сыгтыхъе къин

макIеп схыгъэр. Чэми, чэти

тыгыгъе, хатэри дгъэлэжъ-

агъ, колхоз иофшшэнми сыкIуагъ.

1955-рэ ильэсим ХъакIе-

цикъуухэм Нурэ къахахь, ильэ-

ситу тешIагъеу Рэмэзан къэхъуѓ.

Аш мэзи 7 нахь мышшэу,

Джамбот дээ къулы-

къум ашагъеу къэтзэ, 1958-рэ

ильэсим Светэ къэхъуѓ (ышшо хэлъми ымышшэу). Сабий цыкIуитури, унагъори пыльхеу бзылфыгъэ ныбжыкIэр къенагъ. Пщичхури, гүнэгъу дэгъухэри иIэхэу щытти, ахэр Iэпэзырэр къыфэхъуѓ. Ильэс-рэ ныкъорэ Джамбот къулыкъур ыхъыгъэу, Ыгъынхэр зэрилэхэмкIэ тхыльхэр агъэпсыхи, къекIожжынэу хъугъагъэ.

Аш үүж бэ темышшэу зэшхъэгъусэхэм Русльян (1960-м) къафэхъуѓ. Аш къыкIэльчи-къуагъэх зэтлазэхэу Муратрэ Рустемрэ (1963-м).

— ЗэрэтфэлъекIеу, амалэу тиIэмкIэ тисабийхэр тпугъэх, едгэджагъэх, шэн-хэбзэшшуухэр ахэлхэу альэ тедгъеуцонхэм тыпильыгъ, — elo ХъакIецикъу Нурэ. — ЗэкIэми унагъохэр ашагъэх, дахэу мэпсэух, тыгу къыдааша.

— Сэри колхозым сыхэтыгъ, — elo Джамбот. — Фермэми, хамэми учетчикэу Iоф ашысшагъ. ШхапIэр къуаджэм къызыщыззуахым, ильэсич фэдиз-рэ сиғутыгъ. Нэужым, егерэу ильэси 7 Iоф сшагъэу, 1996-рэ ильэсим Гавердовскэм тыкъашжэхыгъ. Тикалэу Русльянрэ ишхъэгъусэу Аминэтрэ такIэрыс. ТхъэмкIэ шыкур, гумэкыгъ тоIэп, тагъэрэз.

— Сынэгу кIэкIыгъе пстэуми сыйтысэу сыйягупшисэжкыкIэ, зэрэсфэукарьгъэр сэгэшшагъо, — мэшхыпцы Нурэ. — Зы къин закъо слъэгъуѓи иоу джы къесшшэжьирэп, жысхъе мафэ къытэкIуѓ. Ар пстэуми анах шхъял.

Зэшхъэгъусэхэм пхьорэлъф-къорэльфи 7, ахэм къакIехъухъэжкыгъеу сабий цыкIу 7 яI. Ахэр арих яжъишхъе къафэзгъэчэфырэр, къафэзгъэнэфырэр. Нэнжэж-тэтэжхэм гухэкI закъо яIэр — сабий нэбгырэ пчагъэр ашомакI, яцыфы-шхъэ бэу хахь ашомакI.

Шылпкъэ, Тхъэм къарипэси, ильэс 65-рэ къызэдэзыгъашэгъэ унагъо джыре уаххтэм бэп тызэрихъылIэрэр. Аш уммыгъэгушони, урмыгушони пльэкIырэп. Зэшхъэгъусэхэм тыгу къыддеу лъэпкъыми, гъээзетми ацIекI ямэфэкIе тафэгушо!

Мы пчагъэр «гучI джэгукI» альтиэ. ГучIым иптаагъэ фэдэу унэгъо пытэ зэрашIагъэр къагъашыпкъэжкыгъ. Джамботрэ Нурэрэ гучI псаунгыгъе яIэр, яунагъо мамыр, насып ыкIи зэгурыоныгъэ ильэу джыри ильэсийбэ къагъашшэнэу афэтэло.

ІЭШЫНЭ Сусан.

Сурэтхэр іэшынэ Аслын тырихъыгъэх.



Хэкужьым къэзыгъэзэжыгъэм и Мафэ фэгъэхыгъ

Гупшысэу ахэльим узыфещэ

Кавказ диаспорэм фэгъэхыгъэ къэгъэльэгъон
Мыекуапэ кыышызэуахыгъ.



Адыгэ Республикаем исурэт къэгъэльэгъупэ ипащэу Бырыр Абдулах зэхахьэм пэублэ гүшье кышишишыгъ. Аш зэрэхигъэнэфыкыгъэу, Хэкужьым къэзыгъэзэжыгъэм и Мафэ фэгъэхыгъэу сурэтхэм якъэгъэльэгъон зэхажагъ.

Тыркуем, Сирием, Косово, нэмийкхэм къарыкыгъэ тильепкээгъухэр, искуствэр зыштогъэшгэйхонхэр лъэпкэ шэжэ зэхахьэм зэфишагъэх.

Адыгэ Республикаем культурэмкэ и Министерствэ иотдел ипащэу, Адыгейим культурэмкэ изаслуженэ йофышэу Шеуджэн Бэлэ зэхахьэм кышишигъ сурэтхэм якъэгъэльэгъон лээж зэфэшхяфхэр зэрхэлажхээрэр.

Краснодар, Ставрополь крайхэм, Темир Осетием — Аланием, Къэбэртэе-Бэлькъарым, Тыркуем, Адыгейим ясуретышхэм ялэпээсэнгъэ угтэгэушо. Европэм икультурэ зыгъедахэрэм ахэр ашыщых.

Шэнэгъэлэжкэу, искуствэм щыцэриоу Къуекъо Маринэ, Адыгэ Республикаем исурэтышхэм я Союз итхаматэу Елена Абакумовар, Адыгэ Республикаем, Къыблэ шьолтырим, Іэкыб къералхэм ашызэлшашэр сурэтхэу Хуяжэ Рэмэзан зэхахьэм къышыгушыгъагъэх. Искуствэм лъэпкэхэр зэрэзэфишэхэрэм имэхьанэ яеплыкхэм къашыгъагъэшыгъ.

Сурэтхэм уагъэгъуазз

Живописым, графикэм, бъэфедэн плъэкыщ искуствэм, скульптурэм яхыилгъэ ѹофшагъэхэм узыгъашэ. Хъагъурэ Казбек, Чэмшю Виктор, Пэтиюоще Феликс ѹофшагъэхэр лъэпкэ гупшысэхэм къапкырэкъых.



Урысыем инароднэ сурэтышэу Къят Туцожь ным, лыжж лышым, фэшхъафхэм ясурэтхэмкэ къилюатэ шыонгъор гурыгъошоу. Ным нахь льаплэ щылэп. Жыны умыылэ кэе уилэштэп. Лээжхэр зээзыхырэ лыжж акылышшор уччэжкэгүү шынымэ угтэгэозэшт.

Сурэтыш ѹерохэу Эдуард Овчаренкэм, Лээпкэ Нурбый, Александр Пужелевым, фэшхъафхэм щынэнгъэм дэхагъэхэлтыр шьо зэфэшхъафхэмкэ къагъэльагъо.

Хъуажэ Рэмэзан ѹофшагъэхэу «Лэгъупэр», «Къумгъанхэр», «Къалмык щаир» щынэнгъэм къыхихыгъэх. Сурэтхэм поэ аптым фэдэу уяпплы, Іэгу шьабакээ уалтыяэсэ шыонгъо апашхъэууцо.

Къалмыкхэм яшэн-хабзэхэр, Ыэн шыгъэр зэрэбгъэпсышт шынкээр сурэтышым лупкэу къегъэльагъо, плъижышшор е нэмийкыр фэлэлэласэу егъэфедэх.

А. Ожым ышыгъэ мыжъосынр Пэтиюоще Феликс фэгъэхыгъ.



Сурэтыш ѹерохэу нэгум къыкльгъэуцо. Цыфым гъашэм лээжэу къышигъанэрэм икупкэ къизэлупхи шыонгъо іашлагъэм усплы.

Дыгъу Айтэч исурэтэу дээклолым ехынлагъэр зэклюжэу тъэпсыгъэ. Айтэч къизэрэтиуа

гъеу, сурэтыр лъэпкэ шэжжым итарихь къыхэхыгъеу щыт.

Тыркуем исурэтыш I эу Неджилэ Саяджы илофшагъэу «Сэ сигушуагъу» зыфиорэр, Абрэдж Гошэфыжкэхэдийкынхэр, Александр Манакьян исурэтэу тыкъэзыуцхъэрэ дунайр къэзыгъэдахэрэм ехынлагъэр, фэшхъафхэри гумкэгүүшкэх.

Нартхэм якъэбар къызыгъежжээрэмрэ сурэтим ит шхолур зашыгъээрэ яухьтэ зэтэфэ, — къытиуаагь археолог ѹерохэу, Адыгэ Республикаем культурэмкэ изаслуженэ ѹофышэу Тэу Аслын. — Шхолур дахэу ышыгъ, тарих къэбарыр лупкэу къызэуихыгъ.

Шыкіепшийнэм ибзэпсхэр зыгъжынчырэ хульфыгъэм игушуагъо ордэшшом къизэрэшиятэрэ A. Бырырим исурэт хэолъагъо. Къушхъэчээс лыжхъэм исурэти гукэ удэгүүшшэ шыонгъо ухарь.

ЕплтыкIэхэр

Къэбэртэе-Бэлькъарым къикыгъэхэу Тхаклоу Къудае Фаридэ къэгъэльэгъоним изэхэшакхэм ѹофшагъэ осэ ин фишыгъ. Пэттиюоще Феликс къыщиригъажы, сурэтышхэм къашытхъугъ. Лъэпкэхэр зэфээшишэрэ сурэтхэм якъэгъэлэгъуакэ искустве лягэм диштэу ылтыгъатагь.

Мэшфэшү Нэдждэт, Едыдж Мэмэт, Гутэ Рэмэдан — ахэр бэшшагъэу Хэкужьым къэзыгъэштэй.



Лыхъужхэр сидигъуи къитхэтих

Зэлжшээрэ сурэтышэу, архитекторэу Бырыр Абдулах игуулжысэхэмкэ дунаим ухечэ. Сурэт пэпчэврэхээ хэхыгъэ фыри.

зэжжыгъэхэм ашыщых. Къэгъэльэгъоним изэхэшакхэм «тхьашуугъэпсэу» гъэзетымки арашохы ашшогъу.

Къэгъэльэгъонир шышхъэлум и 9-м зэфашшыгъищ. ЕМТЫЛН Нурбий.

Зэхэзышагъэр ыкИ къыдэзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикаем лъэпкэ Йофхэмкэ, Іэкыб къэралхэм ашыпсурэ тильэпкэгъухэм адярьэ зэпхыныгъэхэмкэ ыкИ къэбар жууцэд иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдышыИэр:
385000,
къ. Мыекуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм къайхырэр А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчъагъэкэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу щытэп. Мы шалхъэхэм адимыштэрэ тхъгъэхэр редакцием зэкегъэкложых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушыхъятыгъэр:
Урысые Федерацием хэутийн йофхэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ ыкИ зэлэхээсэйкэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпэ гъэорышшап, зираушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаушахытуятырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000,
къ. Мыекуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкИ пчъагъэр 4499
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1357

Хэутийн узщыкээтхэнэу щыт ухьтэр Сыхьтэр 18.00
Зышаушахытуятырэр ухьтэр Сыхьтэр 18.00

Редактор шхъялэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъялэр игуудэр
Мэшлэкъо С. А.

ПшъэдэкIыж зыхьырэ секретарыр
Тхарькохъо А. Н.